Кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

УДК 343.132(477)

Тітова Наталія Віталіївна

ад'юнкт відділення аспірантури (ад'юнктури) і докторантури
Львівського державного університету внутрішніх справ

Titova Nataliya

Adjunct of the Postgraduate (Adjuncture) and Doctoral Studies Department
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0009-0005-0372-7074

СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ЯК ЗАСОБИ ВСТАНОВЛЕННЯ ПОДІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ
INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS AS MEANS OF ESTABLISHING THE EVENT OF A CRIMINAL OFFENSE

Анотація. *Вступ. Слідчі (розшукові) дії є центральним елементом кримінального процесуального доказування та основним інструментом встановлення події кримінального правопорушення під час досудового розслідування. Ефективність протидії злочинності безпосередньо залежить від якості процесуальної регламентації та практичного застосування цих правових засобів. В умовах постійного реформування кримінального процесуального законодавства України актуалізується потреба в дослідженні теоретичних та практичних аспектів проведення слідчих (розшукових) дій.*

Мета. Мета дослідження полягає у комплексному аналізі слідчих (розшукових) дій як процесуального засобу встановлення події

кримінального правопорушення, визначенні їх системи, правової природи та значення для формування доказової бази у кримінальному провадженні.

Матеріали і методи. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціально-юридичні методи: діалектичний, системно-структурний, формально-логічний, порівняльно-правовий. Емпіричну базу складають норми Кримінального процесуального кодексу України, практика Верховного Суду, наукові праці вітчизняних вчених-процесуалістів.

Результати. Визначено поняття та систему слідчих (розшукових) дій, проаналізовано їх класифікацію за різними критеріями. Досліджено процесуальні підстави та порядок проведення окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема допиту, огляду, обшуку. Узагальнено практику Верховного Суду щодо оцінки допустимості доказів, отриманих у результаті слідчих (розшукових) дій.

Перспективи. Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення особливостей проведення слідчих (розшукових) дій в умовах цифровізації кримінального провадження та воєнного стану.

Ключові слова: *слідчі (розшукові) дії, досудове розслідування, кримінальне провадження, доказування, подія кримінального правопорушення, допустимість доказів, огляд місця події, допит.*

Summary. *Investigative (search) actions are a central element of criminal procedural proof and the main tool for establishing the event of a criminal offense during pre-trial investigation. The effectiveness of combating crime directly depends on the quality of procedural regulation and practical application of these legal means. In the context of ongoing reform of Ukrainian criminal procedural legislation, there is an urgent need to study the theoretical and practical aspects of conducting investigative (search) actions.*

Purpose of the study is to comprehensively analyze investigative (search) actions as a procedural means of establishing the event of a criminal offense, to determine their system, legal nature and significance for forming the evidence base in criminal proceedings.

Materials and methods. The methodological basis of the study consists of general scientific and special legal methods: dialectical, system-structural, formal-logical, comparative-legal. The empirical basis consists of the norms of the Criminal Procedure Code of Ukraine, the practice of the Supreme Court, and scientific works of domestic procedural scholars.

Results. The concept and system of investigative (search) actions are defined, their classification according to various criteria is analyzed. The procedural grounds and procedure for conducting certain investigative (search) actions, including interrogation, inspection, and search, are studied. The practice of the Supreme Court regarding the assessment of admissibility of evidence obtained as a result of investigative (search) actions is summarized.

Prospects. Further research should be directed to studying the peculiarities of conducting investigative (search) actions in the context of digitalization of criminal proceedings and martial law.

Key words: *investigative (search) actions, pre-trial investigation, criminal proceedings, proof, event of criminal offense, admissibility of evidence, crime scene inspection, interrogation.*

Постановка проблеми. Побудова правової держави передбачає наявність ефективного механізму захисту прав та законних інтересів особи, що нерозривно пов'язано із забезпеченням невідворотності покарання за вчинені кримінальні правопорушення. Центральне місце у системі кримінального процесуального доказування посідають слідчі (розшукові) дії, які є основним засобом збирання та перевірки доказів під час досудового розслідування. Від правильного та своєчасного проведення цих

процесуальних дій безпосередньо залежить можливість встановлення події кримінального правопорушення, винуватості особи та інших обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року суттєво модернізував порядок здійснення кримінального провадження, запровадивши нову термінологію – «слідчі (розшукові) дії» замість традиційного терміну «слідчі дії», а також розширивши систему цих процесуальних засобів за рахунок негласних слідчих (розшукових) дій. Водночас практика застосування норм КПК України виявила низку проблем, пов'язаних із неоднозначним тлумаченням підстав та порядку проведення окремих слідчих (розшукових) дій, що зумовлює визнання отриманих доказів недопустимими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика слідчих (розшукових) дій досліджувалася багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Серед українських науковців, які зробили вагомий внесок у розроблення теоретичних основ слідчих дій, слід відзначити праці М.А. Погорецького, який комплексно дослідив кримінально-процесуальні правовідносини та функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі [1, с. 42–54]. В.Ю. Шепітько розробив системно-структурний аналіз криміналістичної тактики та дослідив систему слідчих дій за кримінальним процесуальним законом [2, с. 198–205]. Д.Б. Сергєєва здійснила ґрунтовний аналіз поняття та видів слідчих (розшукових) дій за чинним КПК України [3, с. 180–188].

В.В. Вапнярчук у своїй монографії дослідив теоретичні та практичні аспекти кримінального процесуального доказування [4]. С.С. Кудінов, Р.М. Шехавцов, О.М. Дроздов у навчально-практичному посібнику висвітлили питання проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні [5]. Є.Д. Лук'янчиков та Б.Є.

Лук'янчиков проаналізували негласні слідчі (розшукові) дії як засоби процесуального доказування [6, с. 106–115].

Водночас динамічний розвиток кримінального процесуального законодавства, формування практики Верховного Суду щодо застосування норм КПК України зумовлюють необхідність подальшого дослідження слідчих (розшукових) дій як засобів встановлення події кримінального правопорушення. Зокрема, потребують додаткового вивчення питання співвідношення різних видів слідчих (розшукових) дій, критерії розмежування огляду та обшуку, особливості оцінки допустимості отриманих доказів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є комплексний аналіз слідчих (розшукових) дій як процесуального засобу встановлення події кримінального правопорушення. Для досягнення мети поставлено такі завдання: визначити поняття та правову природу слідчих (розшукових) дій; проаналізувати систему та класифікацію слідчих (розшукових) дій; дослідити процесуальні підстави та порядок проведення окремих слідчих (розшукових) дій; узагальнити практику Верховного Суду щодо оцінки допустимості доказів, отриманих у результаті слідчих (розшукових) дій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до ч. 1 ст. 223 КПК України слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні [7]. Законодавець визначає, що підставою для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети. Таке законодавче визначення пов'язує слідчі (розшукові) дії безпосередньо з процесом доказування, акцентуючи увагу на їх пізнавальній функції.

Аналізуючи наукові підходи до розуміння сутності слідчих (розшукових) дій, можна виокремити їх характерні ознаки. По-перше, це дії процесуального характеру, які проводяться виключно у межах

кримінального провадження. По-друге, вони спрямовані на отримання або перевірку доказів. По-третє, їх проведення регламентовано нормами КПК України. По-четверте, результати слідчих (розшукових) дій фіксуються у відповідних процесуальних документах – протоколах [8, с. 331].

Значення слідчих (розшукових) дій у кримінальному провадженні слід розглядати у кількох аспектах. З одного боку, слідчі (розшукові) дії є основним способом збирання доказів стороною обвинувачення. Серед способів збирання доказів, передбачених ст. 93 КПК України, саме слідчі (розшукові) дії мають найбільшу питому вагу. З іншого боку, слідчі (розшукові) дії є основним засобом забезпечення всебічного, повного та неупередженого дослідження всіх обставин кримінального провадження, а отже, виконання завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 КПК України.

Систему слідчих (розшукових) дій, передбачених главою 20 КПК України, становлять: допит (ст.ст. 224–226), пред'явлення для впізнання (ст.ст. 228–230), обшук (ст.ст. 234–236), огляд (ст.ст. 237–239), слідчий експеримент (ст. 240), освідування особи (ст. 241), залучення експерта та проведення експертизи (ст.ст. 242–244), отримання зразків для експертного дослідження (ст. 245). Окремо главою 21 КПК України регламентовано негласні слідчі (розшукові) дії.

Класифікація слідчих (розшукових) дій має важливе теоретичне та практичне значення, оскільки дозволяє краще зрозуміти їх правову природу та особливості проведення. За процесуальною підставою здійснення слідчі (розшукові) дії поділяються на такі, що проводяться: за постановою слідчого або прокурора; за ухвалою слідчого судді; без постанови чи ухвали [9, с. 276–289]. За ухвалою слідчого судді проводяться обшук житла чи іншого володіння особи, огляд житла чи іншого володіння особи, допит свідка чи потерпілого під час досудового розслідування в судовому засіданні.

Залежно від участі понятих слідчі (розшукові) дії поділяються на ті, що проводяться за обов'язкової участю понятих, та ті, де участь понятих не є обов'язковою. Відповідно до ч. 7 ст. 223 КПК України обшук або огляд житла чи іншого володіння особи, обшук особи здійснюються з обов'язковою участю не менше двох понятих незалежно від застосування технічних засобів фіксування. Пред'явлення особи, трупа чи речі для впізнання, огляд трупа, слідчий експеримент, освідування особи також вимагають участі понятих.

За способом одержання інформації слідчі (розшукові) дії поділяються на вербальні, невербальні та змішані. До вербальних відносяться такі слідчі (розшукові) дії, в результаті проведення яких одержується інформація зі слів осіб, наприклад, допит. До невербальних відносяться такі слідчі (розшукові) дії, в результаті проведення яких слідчий, прокурор самостійно отримує інформацію, що знаходиться на об'єктах матеріального світу: огляд, обшук, освідування.

Для встановлення події кримінального правопорушення особливе значення має огляд місця події, який є однією з перших та невідкладних слідчих (розшукових) дій. Як зазначив Касаційний кримінальний суд Верховного Суду у постанові від 05.09.2019 року у справі № 518/203/17, огляд місця події має на меті безпосереднє сприйняття, дослідження обстановки на місці події, виявлення, фіксацію та вилучення різних речових доказів, з'ясування характеру події, що відбулася, встановлення особи злочинця та мотивів скоєння злочину [10]. Огляд місця події є джерелом отримання первинної інформації про подію кримінального правопорушення.

Важливе значення для практики має розмежування огляду та обшуку, оскільки ці слідчі (розшукові) дії мають різні процесуальні підстави проведення. Відмінність полягає у тому, що для проведення огляду достатньо рішення слідчого, прокурора, яке не вимагає письмової форми,

тоді як для проведення обшуку житла чи іншого володіння особи необхідна ухвала слідчого судді. Як зазначає Верховний Суд, право слідчого, прокурора на проникнення до житла і проведення в ньому обшуку може виникати у трьох випадках: за ухвалою слідчого судді; на підставі добровільної згоди власника; у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину [11].

Допит є найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією, що забезпечує отримання показань як самостійного виду доказів. Показання – це відомості, які надаються в усній або письмовій формі під час допиту підозрюваним, обвинуваченим, свідком, потерпілим, експертом щодо відомих їм обставин у кримінальному провадженні (ст. 95 КПК України). Допит проводиться за місцем проведення досудового розслідування або в іншому місці за погодженням із допитуваним. Протокол допиту є важливим процесуальним документом, який фіксує отриману інформацію та має доказове значення.

Для встановлення події кримінального правопорушення суттєве значення мають негласні слідчі (розшукові) дії, передбачені главою 21 КПК України. Відповідно до ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню. До системи негласних слідчих (розшукових) дій входять: аудіо-, відеоконтроль особи; арешт, огляд і виїмка кореспонденції; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; спостереження за особою, місцем або річчю; контроль за вчиненням злочину; виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться виключно у кримінальному провадженні щодо тяжких або особливо тяжких злочинів. Результати негласних слідчих (розшукових) дій можуть використовуватися в доказуванні за умови дотримання встановленого законом порядку їх проведення. Як зазначає Верховний Суд, відсутність доручення слідчого, дізнавача, прокурора працівнику оперативного підрозділу щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону та є безумовною підставою для визнання таких доказів недопустимими [12].

Важливим аспектом проведення слідчих (розшукових) дій є дотримання вимог щодо їх фіксації. Відповідно до ст. 104 КПК України у випадках, передбачених цим Кодексом, хід і результати проведення процесуальної дії фіксуються у протоколі. Протокол є джерелом доказів, оскільки містить відомості про факти та обставини, встановлені під час проведення слідчої (розшукової) дії. Недотримання вимог щодо складання протоколу може мати наслідком визнання отриманих доказів недопустимими.

Практика Верховного Суду щодо оцінки допустимості доказів, отриманих у результаті слідчих (розшукових) дій, свідчить про диференційований підхід до вирішення цього питання. Як зазначила Велика Палата Верховного Суду у постанові від 31.08.2022 року у справі № 756/10060/17, визнання доказів недопустимими не є автоматичним процесом. У разі визнання доказів недопустимими суд має вмотивувати свої висновки про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зазначивши, які саме й чиї права і свободи було порушено [13]. Не будь-яке формальне недотримання вимог кримінального процесуального закону при отриманні доказу автоматично тягне необхідність визнання його недопустимим.

Особливої уваги заслуговує питання проведення слідчих (розшукових) дій до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Відповідно до ч. 3 ст. 214 КПК України огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до ЄРДР. Верховний Суд зазначає, що внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР та проведення огляду місця події до внесення таких відомостей до цього реєстру слідчими різних органів поліції не вважається порушенням вимог кримінального процесуального закону [14]. Це правило пов'язане з невідкладним характером огляду місця події та необхідністю збереження слідів кримінального правопорушення.

Сучасні тенденції розвитку кримінального процесу свідчать про розширення можливостей використання технічних засобів під час проведення слідчих (розшукових) дій. Верховний Суд визнав архівацію даних із відкритих джерел, у тому числі з соціальних мереж, цілком допустимим способом збирання доказів, якщо забезпечено їх автентичність, цілісність та незмінність [15]. Це відповідає міжнародним стандартам цифрової доказовості та сприяє ефективному розслідуванню кримінальних правопорушень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі висновки. Слідчі (розшукові) дії є основним процесуальним засобом встановлення події кримінального правопорушення та формування доказової бази у кримінальному провадженні. Їх правова природа визначається спрямованістю на отримання (збирання) або перевірку доказів, що безпосередньо пов'язує ці процесуальні дії з інститутом доказування.

Система слідчих (розшукових) дій, передбачена КПК України, включає як традиційні (допит, огляд, обшук, слідчий експеримент, освідування, експертиза), так і негласні слідчі (розшукові) дії. Класифікація слідчих (розшукових) дій за різними критеріями має важливе практичне

значення для правильного визначення процесуальних підстав та порядку їх проведення.

Практика Верховного Суду свідчить про необхідність диференційованого підходу до оцінки допустимості доказів, отриманих у результаті слідчих (розшукових) дій. Не кожне порушення процесуальної форми автоматично тягне визнання доказу недопустимим. Суд має вмотивувати, яке саме право було порушено та чому це порушення є настільки суттєвим, що зумовлює недопустимість доказу.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні особливостей проведення слідчих (розшукових) дій в умовах цифровізації кримінального провадження, використання штучного інтелекту та електронних доказів. Актуальним залишається дослідження особливостей проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, коли традиційні процесуальні процедури можуть зазнавати певних обмежень.

Література

1. Погорецький М.А. Поняття, зміст та структура кримінального процесу: проблеми теорії та практики. *Право України*. 2013. № 11. С. 42–54.

2. Шепітько В.Ю. Система слідчих дій за кримінальним процесуальним законом та механізм її реалізації у криміналістиці. *Право України*. 2013. № 11. С. 198–205.

3. Сергєєва Д.Б. Поняття та види слідчих (розшукових) дій за чинним КПК. *Право України*. 2013. № 11. С. 180–188.

4. Вапнярчук В.В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування: монографія. Харків: Юрайт, 2017. 408 с.

5. Кудінов С.С., Шехавцов Р.М., Дроздов О.М., Гриненко С.О. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативно-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навч.-практ. посіб. Харків: Оберіг, 2013. 344 с.

6. Лук'янчиков Є.Д., Лук'янчиков Б.Є. Негласні слідчі (розшукові) дії – засоби процесуального доказування. *Право України*. 2014. № 10. С. 106–115.

7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення 01.12.2025).

8. Слідчі (розшукові) дії: навчальний посібник / О. В. Авраменко, Р. І. Благута, Ю. В. Гуцуляк та ін.; за заг. ред. Р. І. Благути та Є. В. Пряхіна. Львів: ЛьвДУВС, 2013. 416 с.

9. Білоус В. В. Види слідчих (розшукових) дій / В. В. Білоус, В. Ю. Шепітько // Криміналістика : підручник : у 2 т. / [В. Ю. Шепітько та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків, 2019. Т. 1, § 2, розд. 16. С. 276–289.

10. Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 05.09.2019 у справі № 518/203/17. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/84152931 (дата звернення 10.12.2025).

11. Постанова Верховного Суду від 08.04.2021 у справі № 573/2028/19. URL: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=96208231&red=100003311b7083ff1cbb7b28229f4ca9cc50c1&d=5 (дата звернення 05.01.2026).

12. Крет Г. Особливості доказування у кримінальному провадженні. Негласні слідчі (розшукові) дії: презентація Верховного Суду. 2023. 27 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_neglasni_slid_dii.pdf (дата звернення 05.01.2026).

13. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.08.2022 у справі № 756/10060/17. URL: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106141457&red=100003d9cbb22db9aa014b2327ac77a03ec8d5&d=5 (дата звернення 08.01.2026)

14. Постанова Верховного Суду від 26.01.2023 у справі № 757/3303/15-к. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/2023_09_04_Prezent_Yakoveva_Ocinka_dokaziv.pdf (дата звернення: 08.01.2026).

15. Яновська О. Слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії: практика Верховного Суду: презентація О. Яновської. 2023. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Slidchi_dii.pdf. (дата звернення: 15.12.2025)

References

1. Pohoretskyi, M.A. The Concept, Content and Structure of Criminal Procedure: Problems of Theory and Practice. Law of Ukraine, 2013, No. 11, pp. 42–54.

2. Shepitko, V.Yu. The System of Investigative Actions under Criminal Procedural Law and the Mechanism of Its Implementation in Criminalistics. Law of Ukraine, 2013, No. 11, pp. 198–205.

3. Serhieieva, D.B. The Concept and Types of Investigative (Search) Actions under the Current Criminal Procedure Code. Law of Ukraine, 2013, No. 11, pp. 180–188.

4. Vapniarchuk, V.V. Theory and Practice of Criminal Procedural Evidence: Monograph. Kharkiv: Yurait, 2017. 408 p.

5. Kudinov, S.S., Shekhavtsov, R.M., Drozdov, O.M., Hrynenko, S.O. Covert Investigative (Search) Actions and the Use of the Results of Operational and Investigative Activities in Criminal Proceedings: Study and Practice Guide. Kharkiv: Oberih, 2013. 344 p.

6. Lukianchykov, Ye.D., Lukianchykov, B.Ye. Covert Investigative (Search) Actions as Means of Procedural Evidence. Law of Ukraine, 2014, No. 10, pp. 106–115.

7. Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine of April 13, 2012 No. 4651-VI. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, 2013, Nos. 9–10, 11–12, 13, Art. 88. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

8. Investigative (Search) Actions: Textbook / O.V. Avramenko, R.I. Blahuta, Yu.V. Hutsuliak et al.; edited by R.I. Blahuta and Ye.V. Priakhin. Lviv: Lviv State University of Internal Affairs, 2013. 416 p.

9. Bilous, V.V., Shepitko, V.Yu. Types of Investigative (Search) Actions. In: Criminalistics: Textbook in 2 volumes / V.Yu. Shepitko et al.; edited by V.Yu. Shepitko. Kharkiv, 2019. Vol. 1, § 2, Ch. 16, pp. 276–289.

10. Ruling of the Criminal Cassation Court of the Supreme Court dated September 5, 2019 in case No. 518/203/17. Available at: https://verdictum.ligazakon.net/document/84152931

11. Ruling of the Supreme Court dated April 8, 2021 in case No. 573/2028/19. Available at: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=96208231

12. Kret, H. Peculiarities of Proof in Criminal Proceedings. Covert Investigative (Search) Actions: Presentation of the Supreme Court. 2023. 27 p. Available at: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_neglasni_slid_dii.pdf

13. Ruling of the Grand Chamber of the Supreme Court dated August 31, 2022 in case No. 756/10060/17. Available at: https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=106141457

14. Ruling of the Supreme Court dated January 26, 2023 in case No. 757/3303/15-k. Available at: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/2023_09_04_Prezent_Yakoveva_Ocinka_dokaziv.pdf

15. Yanovska, O. Investigative (Search) Actions and Covert Investigative (Search) Actions: Practice of the Supreme Court. Presentation by O. Yanovska. 2023. Available at: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Slidchi_dii.pdf